

Van Henry V tot baby George

In *Kings of war* van Toneelgroep Amsterdam voegt Ivo van Hove drie Shakespearestukken samen tot vierenhalf uur theater over leiderschap. Vanaf zondag te zien op het Holland Festival.

JOUKJE AKVELD

Als Lady Anne in de beginscène van *Richard III* rouwend bij haar opgebaarde schoonvader staat, is dat voor de toeschouwers geen anonieme dode. In de kist ligt Henry VI, de vermoorde Engelse koning wiens noodlottige werdegang ze zo juist hebben gezien in het tweede deel van *Kings of war*. Dat is het mooie aan de nieuwe voorstelling van Toneelgroep Amsterdam, de opvolger van *Romeinse tragedies*, waarin drie van Shakespeares koningsdrama's zijn samengevoegd, zegt acteur Eelco Smits: "Personages keren terug. Dynastieën worden doorgetrokken, lijnen lopen door."

Ter illustratie opent regisseur Ivo van Hove met een beeldcollage die van baby George via prins William en diens vader Charles terugloopt naar de veertiende-eeuwse Henry IV. Zeven eeuwen van troonopvolging, machtswellust en leiderschap. Als om te tonen: wat speelde bij de middeleeuwse koningen Henry V, Henry VI en Richard III speelt nog steeds. Shakespeare portretteerde ze als een goede koning, een weifelende en een slechte, allen ten tijde van oorlog.

Van Hove laat ze spelen door respectievelijk Ramsey Nasr, Eelco Smits en Hans Kesting. Waar de rechtschapenheid van de personages

afneemt, neemt de egomanie omgekeerd evenredig toe. Om te eindigen met de despotische moordmachine Richard III die macht uitsluitend nastreeft om de macht zelf.

Geen vrolijk beeld om vierenhalf uur theater over (falend) leiderschap mee te eindigen, maar je kunt het ook anders zien, zegt Smits. "In de laatste scène wordt Richard III verslagen door Henry VII, niet voor niets gespeeld door Ramsey Nasr, die eerder de goede koning was. Macht ontwikkelt zich in een cirkelbeweging: wat kapot is gemaakt, herstelt zich." Zo bezien is *Kings of war* een caleidoscopische voorstelling over uiteenlopende vormen van leiderschap. "Het gaat ook over de belachelijkheid van al die mannen die elkaar opvolgen en op die troon willen zitten."

Met de machtswellust van zijn eigen personage valt het overigens wel mee, zegt Smits. "Hij heeft geen werkelijke drang tot regeren. In een monoloog verzucht hij dat het leven veel eenvoudiger zou zijn als hij een schaapherder was geweest, dan kon hij gewoon een beetje onder een boom zitten. Henry VI is intelligent, maar mist leiderscapaciteiten. Besselingen neemt hij te laat of hij begint domme fouten zonder dat hij dat zelf in de gaten heeft. Door zijn besluiteloosheid kunnen zijn konkelende raadsheren hem makkelijk buiten spel zetten. Als hij dan toch zijn verantwoordelijkheid neemt, is het te laat. Bij Shakespeare betekent dat dat je binnen drie pagina's dood bent. De drie koningen zijn heel menselijk, ook in hun slechtheid of daadkracht. Dat maakt ze mooie personages om te spelen."

Van Shakespeares *kings* is het makkelijk lijntjes trekken naar de actualiteit. Naar Angela Merkel (de goede), de Vlaamse koning Boudewijn (de twijfelaar) en Poetin (de slechterik) bijvoorbeeld. Maar dat is niet waar de acteurs tijdens de laatste repetitieweek mee bezig zijn. De vraagstukken zijn meer van logistieke aard,

zegt Smits. Samen spelen de veertien acteurs 35 personages in een spectaculair, voortdurend wisselend decor, waarin een grote rol is weggelegd voor videoprojectie. Smits: "Ik moet me zeven keer verkleeden, speel een verrader, soldaat, koning, lijk en een spook en moet voortdurend opletten dat ik off-stage niet per ongeluk voor een camera langsliep. Alleen al daardoor vraagt zo'n marathonstuk een andere concentratie dan een gewone voorstelling. Terwijl sommigen van ons volop staan te spelen, zitten anderen nog in hun badjas; hun moment is pas later."

En dan is er de taal. Smits houdt van Shakespeare. Vanwege de actualiteitswaarde ('zo cliché, maar zo waar') en vanwege de mooie zinnen. Ingewikkeld, volgens sommigen, maar niet als ze worden uitgesproken door een goede acteur, vindt hij. "Dan klinkt de tekst poëtisch, maar niet complex."

Shakespeares taal mag dan gekunsteld zijn en de handeling op afstand houden, ze zorgt ook voor een vorm van stilering die tot de verbeelding spreekt en juist ontroerend kan zijn, zegt Smits. Je moet misschien alleen wat beter luisteren. Maar dat geeft niet, vindt hij. "Toneel is niet bedoeld als normaal of alledaags. Er zit automatisch afstand in. Ik pleit ervoor dat theater niet makkelijk hoeft te zijn."

Kings of war, Toneelgroep Amsterdam. 14, 17, 18, 20, 21 juni Stadsschouwburg Amsterdam. Reprise vanaf december.

'Het gaat ook over de belachelijkheid van die mannen die op die troon zitten'

De acteurs hebben veel werk te verzetten tijdens de marathonvoorstelling. Eelco Smits: 'Ik speel verrader, soldaat, koning, lijk en spook.'

FOTO JEAN-PIERRE JANS